

me insigniti fuerint. Ignorare enim non debebat, me cum *Benedictinus* non sim in his Episcopis nihil ponere, bullasque Stephani III. & Adriani Papæ I. mihi quam maxime spurias esse; quod pluribus capite secundo demonstrabitur. Quia enim Episcopos - Abbates *Stabulenses*; cum Episcopis S. Dionysii, S. Martini Turonensis, S. Michaelis ad Mosam aliisque componit, erit mihi istud agendum, ut & hos cognitos perspectosque habeamus. Si enim ostensum fuerit, Episcopos non fuisse Marteniano significatu, eo facilius hæc dignitas detrahetur *Stabulensibus*. Neque enim est verisimile illis concessum fuisse, quod nemini Abbati unquam concessum fuerit. Hoc ego argumento antea usus non eram: adhibebo hunc, quia causæ huic multum lucis adfert. Ea vero argumenta quibus usus sum, quantum opus erit repræsentabo, confirmaboque.

C A P U T I.

Abbates primi Stabulenses non fuerunt Abbates-Episcopi.

Uerunt inter primos Abbates *Stabuleto-Malmundarienses* aliqui Episcopali insignes caractere. *Remachus, Papolenus, Rabangarius, Luitbertus*, quod supra videbamus, Episcopi erant. His addiderat Martenus *Theodardum, Goduinum & Antonium*. sed ibidem vidimus quoque, *Theodardum* fuisse quidem Episcopum, non item

Stabulenses aliquos Abbates fuerunt Episcopi

Abbatem: *Goduinum* fuisse Abbatem, non autem Episcopum: *Antonium* vero nec Abbatem nec Episcopum fuisse. Netamen *Septenarius*, qui haud dubie mysterii plenus est, deficeret numerus, suggesti Marteno *Agilolfum, Ebbonem & Richarium*, qui abbatialem dignitatem episcopali conjunxerunt. Quare si primorum Abbatum nomine ii venire debent, qui ab anno 650 ad annum 890 Monasteriis nostris præfuere, verum est, fuisse in eo numero aliquos Episcopos. At, quod Martenus asserit, *primos Abbates fuisse simul & Episcopos*, istud vero falsissimum est. Nam qui *primos* dicit, dicit is secundum, tertium & quartum: horum autem nullus Episcopus fuit. Ex iis porro, qui sextum secuti sunt, nemo fere Episcopus fuit. Itaque quod primum a Marteno assertum fuerat, sponte sua protritum concidit. Quod secundo loco asseruerat, multo majori ruina concidit: id, quia in eo controversiæ cardo omnis vertitur, quale fuerit diligenter expendendum est.

Cum observabat, Abbates primos *Stabuleto Malmundarios fuisse simul & Episcopos*, observare volebat, SINGULARE QUID ET NOTATU DIGNISSIMUM. Quod Abbas quis suo Monasterio extractus in episcopalem cathedram euectus sit, non est istud singulare. Eorum, quibus hoc contigit, sunt in fastis *Benedictinis* aliquot millia. Neque est admodum singulare, quod quis Episcopus abdicato munere, in Monasterium se absconderit. Ex antiquis cœnobiis vix est ullum, in quo non reperias Episcopos laborum & tumultus pertæsos orationi & meditationi intentos. Ex uno S. Martini in Insula Colonia, quia anecdota, exempla præbeo, a peretusto *Necrologio* indicata. *Nonis Maii DONATUS Episcopus noster conversus. XVI. Kal. Sept. WITAKERUS Ep. noster conversus. V. Idus Novembr. MAGNOALDUS & JOHANNES Ep. & Monachi. XVIII. Kal. Jan. KYNAIDUS Ep. & Monachus noster conversus.* Et hos Episcopos in Monasteria quietis ergo confugientes subinde videas Abbatis nomine & potestate iis præfici. Alios omitto: evenisse id *Turnoaldo Parisiensi* jam jam videbamus. Est multo minus notatu dignum, aliquos certæ sedis Episcopos suis in ædibus Monasteria habuisse, quibus abbatiali munere & nomine præerant. *Basilios, Augustinos, Chry-*

Abbates Episcopi quid ?

coll. Ampl. Præf.

softomos, Theodoretos, Ambrosios, Cæsarios, Hilarios, Martinos prætere-
 reo, a quibus hujus rei ad posteros exempla propagata. Ratisbonense Monas-
 terium usque ad Ottonis secundi tempora abbatiali auctoritate regebant Episco-
 pi Ratisbonenses. Testes sunt chartæ a P. Bern. Pezio tom. I. Thef. novif. Part.
 III. editæ. Idem obtinuit Frisingæ in Monasterio a S. Corbiniano
 in Frisingensi arce condito, quod innumeræ apud Meichelbeckium chartæ ve-
 terum traditionum docent. Ita quoque Eichstadii initio obtinebat aliisque in
 locis. Scilicet Episcopi Episcopalem sedem in Canonicorum aut Monacho-
 rum monasteriis crexerant, ita ut qui Episcopali potestate gregi universo præ-
 ficeretur, isdem abbatiali quoque præficeretur Canonicis aut Monachis. Ne-
 que etiam notatu dignum est, Episcopos regionarios aliquos sibi Monasteria
 exstruxisse, quo se quietis ergo reciperent, cum luberet, quibusque præf-
 sent ipsi: Ita sibi Elnonense condidit S. Amandus, Epternacense S. Willibror-
 dus, Hersfeldense primo, mox Fuldense S. Bonifacius, Murbacense S. Pirmi-
 nius, Frisingense Corbinianus, Honaugienfe Benedictus, Turonense Mar-
 tinus, Est autem omnium minime notatu dignum, Episcopos sæculo IX reperiri,
 qui insignes abbatias beneficiario jure tenuerint: ipsis comitibus & Ducibus
 hoc titulo passim concedebantur.

*Abbatum
 Episcopo-
 rum notio.*

Istud igitur quid est, quod in Abbatibus Episcopis Stabulensibus
 tantopere miratur suspicit & suspici vult Martenus? scilicet, Episcopos fuisse
 ex *Privilegio*, Episcopalem eorum dignitatem Abbatiali, ut loquuntur,
 mytræ pedoque annexam fuisse; fuisse nostrorum Monasteriorum Episcopos
 proprios & peculiare. Hoc enim ibi sine constitutos, *annuente vel Diocesano
 vel Romano antistite, ut auferretur Monachis, præsertim junioribus omnis occasio
 discurrendi ad suscipiendos sacros ordines, ad requirendum chrisma, neve adventu
 Episcoporum in Monasteria ad sacras ordinationes, ad Altarium & Ecclesiarum conse-
 crationes explendas Monachorum quies inturbaretur.* Magnum Hercle! Mo-
 nasteriis nostris ornamentum Martenus hic confert, taleque tantumque tam-
 que paradoxum, ut dubiis fundamentis inædificari non debeat. Quid enim?
 quibus Ecclesiæ Canonibus aut regulis, qua consuetudine recipitur Episcopus,
 cujus potestas & jurisdictio sit non in Ecclesiam Dei, aut portionem aliquam,
 in civitatem nempe aliquam, cui jus habendi Episcopos Concilia fecerint, sed
 in Monasterium, in collegium triginta aut quadraginta cœnobarum? Cujus
 institutio sit ad ordinandum singulis Olympiadibus Monachum unum, ad con-
 secrandum singulis sæculis altare aliquod aut Oratorium? Ad rem Christianam
 promovendam, fuisse sæpius ordinatos Episcopos, nulli loco, nulli parochiæ
 addictos reperimus: mittebantur scilicet in nationes exteras, ut Christo eas
 acquirerent: cumque sub eo nomine vagi quidam Episcopi per regiones discur-
 rerent, & inordinate facerent ordinationes; placuit Episcopis eorum reprimi-
 mere audaciam, horumque in synodis frequens mentio; at *de Episcopis Monaste-
 riorum* ne verbum quidem reperias

*Stabulen-
 ses non fu-
 erunt Ab-
 bates-
 Episcopi.*

Itaque cum paradoxum, insolens & præter Disciplinæ veteris normam sit;
 Marteni *Abbatibus Episcopos* recipere jure dubitabam, præsertim cum nullo omni-
 no argumento utatur aut uti possit, quod viro, aliis etiam rebus intento, assensum
 extorqueat. Hujus dignitatis concessæ a *Diocesano*, ut loquitur, *vel Romano an-
 tistite*, non Bullam, non vestigium aliquod historicum, sed ne traditionem
 quidem profert. Paradoxæ sententiæ in eo totum est fundamentum, quod ex
 primis Abbatibus aliqui Episcopi nuncupentur. Verum quid inde consequitur?
Luitbertus Episcopalem dignitatem a sede Moguntina habebat, *Hircarius* a
 Leodiensi, *Ebbo* a Rhemenfi; erantque hi tres jam harum sedium Episcopi
 ante-

antequam abbatiam in beneficium acciperent. *Agilolfus* ex Abbate Malmundariensi Antistes Colonienſis eſt factus: inde Episcopale nomen. Non hæret hic aqua Marteno; hi Antistites, inquit, *de Agilolfo, Ebbone & Hircario* loquens, non aliam ob causam videntur *Abbatia Stabulensi donati, quam quod hujus Monasterii Abbates solerent esse Episcopi.* Dignum Marteno responſum, sed viro candido indignum: ab *Agilolfo ad Ebbonem* sunt anni omnino nonaginta, quo intervallo nemo Abbas Stabulensis fuit Episcopus: & tamen consuetudinem Martenus garrit; ob consuetudinem *Ebbonem* Rhemenſem Archiepiscopum *Abbatia Stabulensi* donatus eſt. Sed quod per nonaginta annos non obtinuit, istud non eſt uſitatum; istud consuetudinis nomen non meretur. Quare cum *EBBO* paulo post *Abbatia* pulſus ſit, majori jure dici poſſet, eſſe ideo pulſum, quia non ſolerent ibi eſſe Episcopi. Præſtaret ſilere, quam tam inepte respondendo, causæ quæ defenditur vitium tam aperte prodere. Nonne *Agilolfus* Abbas erat antequam in Colonienſem cathedram collocaretur? Igitur, ſecundum Martenianam dialecticam, ideo hanc dignitatem eſt adeptus, quia consuetudo ferebat, ut Abbas Malmundariensis eſſet Colonienſis Episcopus. *Ebbo* eadem de causa *Abbatia* noſtra donatus eſt, qua donatus eſt *Abbatia S. Columbani*: ſcilicet, ut cathedra Rhemenſis Canonice dejectus, haberet unde vitam toleraret. *Hircarius* eadem de causa *Abbatiam* in beneficium accepit, propter quam acceperunt *Adelardus, Hildebalduſ, Luitfridus* Comites, iique ſæculares Abbates. Verum imperare mihi non poſſum, quo minus ex Marteno quæram, an etiam ideo ſæculares Abbates post *Hircarium* in *Abbatiam* noſtram inducti ſint, quia *Abbates solerent eſſe Comites*? An etiam istud *Abbatiali* pedo *Stabulensi* annexum fuerit, ut Abbates eſſent *Comites* aut *Duces ſæculares*? haud enim pauciores Abbates - Comites *Duces*ve ibi reperio, quam Abbates - Episcopos. Sane hæc pluraque hujus furfuris absurda, ſi ejus exemplo diſputare volumus, nullo negotio eliciemus.

Postquam tam ingenioſe reſpondit Adverſarius, argumentum quod pari ingenio conficiat, ſibi ipſe opponit. At, inquit, *illi (Agilolfus, Ebbo, & Hircarius) inquit, erant Abbates commandatarii. Eſto. Erant nihilominus vere Abbates, omnemque in monachos exercabant jurisdictionem, non ſecus ac illi, qui plures habent Episcopatus, unum tenent in titulum, alios in Commendam, eandem in omnes poteſtatem exercent.* Quod *Agilolfum* *Abbatibus* *Commendatariis* accenſet, in eo errat eruditus Vindex; erat enim Abbas antequam fieret Episcopuſ, atque in Malmundarienſi Monasterio ab *Anglino* Abbate Monasticis diſciplinis inſtitutus. De cætero argumentum nec elidit nec eludit. Inde enim, quod *Ebbo, Hircarius, Luitbertus* Episcopi, *Commendatarii* fuerint Abbates, conſequitur, eos Episcopale nomen ab *abbatia* non accepiffe; eos non ideo fuiſſe Episcopos, quia Abbates eſſent; eos ſine diœceſani conſenſu Episcopalia munia ibi exercere non potuiſſe. Equidem non inſicior, eos *omnem in monachos exercuiſſe jurisdictionem*; quam autem? *Abbatialem* ſane; eam, inquam quam *Abbatis* axioma nomenque confert. Sed quid hæc ad inſtitutum? Effugia poſticuſque quæ elabatur quærit Martenus; majus dedecus ratus tacere, quam male, inepte & parum ingenue respondere. Quanquam, cum recordor quam acerbè antè decennium in Malmundarienſes in vectuſ fuerit quod moderno Abbati *Commendatario* ſtatuerent competere *jurisdictionem* in iis, quæ regulam ſpectant & diſciplinam, ſatis mirari non poſſum, unde illi venerit nunc in mentem ſcribere, *Abbates* *Commendatarios* ſæculi noni *vere Abbates* fuiſſe, *omnemque in monachos exercuiſſe jurisdictionem.* qui *omnem* dicit, is nihil excipit: is ſtatuit, eos etiam in iis, quæ regulam & diſciplinam ſpectant, *jurisdictionem* exercuiſſe. Magna omnino eſt vis Veritatis, quam nemo oppugnare poſſit, niſi ſecum pugnet;

Vind. pag. 29.

Vind. pag. 29.

sed istud perinde Adversario videtur, modo mihi repugnet. Redeamus ad institutum.

*S. Rema-
clus non
fuit Ab-
bas-Epis-
copus.*

S. Remaclum primum *Abbatem-Episcopum* dixerat: *Abbatem & Episcopum* fuisse consensimus: at negavimus fuisse Episcopum *ex privilegio*; fuisse Episcopum Stabulensis Monasterii *proprium*. ostendimus enim Episcopale axioma a sede Trajectensi accepisse. quod sufficiebat. Aliud tamen addidimus, haud multo minoris ponderis. Si, quæ eruditi Vindicis sententia est, ideo Stabuleti & Malmundarii Episcopus esset constitutus ut tanquam horum locorum Episcopus ibi *sacras ordinationes & Altarium & Ecclesiarum consecrationes expleret*, cum Leodienti Ecclesiæ præfectus est, abbatali dignitate retenta, idem, quod ante habebat juris, in utrumque Monasterium retinebat; poterat itaque in utroque *Altarium & Ecclesiarum consecrationes suo jure explere*. Attamen cum circiter annum 656. Ecclesiam Malmundariensem consecravit, S. Cuniberti Coloniensis antistitis, cujus in Diocesi Malmundarium est positum, consensus fuit expectandus. Ita, quod infra videbimus, testatur Anonymus Stabulensis sæculi IX. Ita ipse scripsit Martenus, quod dum fecit suo sese gladio confecit. Est enim inde apertum, S. Remaclum non fuisse Episcopum Malmundarium proprium. Usus sum pridem hoc argumento: ejus momentum & pondus prudenti silentio confirmavit Adversarius.

*Neque
ejus Suc-
cessores
proximi
fuerunt E-
piscopi.*

Remaclus non fuit Episcopus Stabulensis; tres ab eo Successores ne quidem Episcopi fuerunt. Unde igitur Abbates illi Episcopi nobis obtruduntur? An si Stabulenses hæc fuissent ornati prærogativa, ut Episcopos proprios haberent, habere omisissent? Tamne fuissent *quietis & tranquillatis* negligentes, ut, cum possent, *Monachis præsertim junioribus occasionem discurrendi ad percipiendos sacros ordines* non præriperent? Ut sacris liminibus importunum *Diocesani adventantis strepitum* non arcerent? Equidem sentio, eos suarum prærogativarum tam studiosos fuisse semper, ut hanc nunquam susque deque tam negligenter habituri fuissent; ut tanti ornamenti vestigium nullum, nulla traditio ad eos pervenisset.

Ut Abbatum-Episcoporum numerum auget Adversarius, S. *Theodardum* Abbatum catalogo intrusit: intrusum esse *invita omni historia*, supra ostensum. Demus nunc fuisse Abbatem. Erraret tamen errorem palmarem, si eum Abbatem-Episcopum pronunciarer. Secundum ejus sententiam fuit abbas Stabuleti & Malmundarii cum *S. Remaclus Episcopatum Tungrensem regebat*. Hic cum abdicasset, Abbatali munere cessit *Theodardus*, & ut loquitur apud Martenum Mabilionius *Episcopus ex Abbate Stabulensi factus est*. Itaque non fuit Abbas-Episcopus; nam tum demum Episcopus est factus, cum Abbas esse desisset. Cur autem *Remaclus*; qui hoc prærogativæ Monasterio Stabulensi, secundum Martenum, acquisiverat, ut ejus Abbates essent simul Episcopi, cum *Theodardum* Abbatis nomine illi præficeret, non curavit, ut illico Episcopali axiomate insigniretur? Cur *Sigolinus*, *Papolenus*, & *Godormus Remacii* successores, tam injurii in illustre monasterium fuerunt, ut prærogativa illi concessa, non sine ejus amittendæ periculo, non uterentur? Quoquo verteris, Marteni systema rimas agit nullo emplastro inducendas.

*Papulenus
II. & Ra-
bangarius
Abbates
fuerunt
Ep. Regio-
narii.*

Sequntur nunc *Papolenus II.* & *Rabangarius*: fuisse Episcopos, non negavi; negavi fuisse *Abbates-Episcopos*. Nam neque decessores, neque Successores fuerunt *Abbates-Episcopi*; unde igitur ad eos hæc dignatio pervenisset? Statui autem fuisse Episcopos *Regionarios*: memineram enim circa hæc tempora usitatum admodum fuisse, ut viri Religiosi Episcopi regionarii crearentur, ad Evangelium vicinis populis annunciandum. Versabantur ob oculos *Amandus*, *Willibrordus*,

brordus, Suintbertus, Bonifacius, Pirminius, Corbinianus, alique sexcenti. Stabulensium item & Malmundariensium constantem traditionem laudavi. Negat hanc traditionem Adversarius; sed negat ut plura alia. Ejus enim Vadem præstantissimum habeo translationem S. Symmetrii utrique Monasterio notissimam. Dixi quoque ita videri Francisco Laurentii & Mabillonio in annalibus, & amborum verba repræsentavi. Martenus Franciscum *ignorantiæ* postulat. Quidni & Magistrum? tulissent injuriam Mabillonii perinde ac Francisci manes. Ceterum recte me & Jure hos Episcopos, *Regionariorum* classi accessisse, in sequentibus capitibus erit magis manifestum. Nunc præstruendum est Adversario, ne elabatur, effugium.

Discept. I.
pag. 28.

Fuerint, inquit, Episcopi regionarii; nihil inde contra me potes concludere. Nihilne? Quid ergo Episcopum Regionarium esse dicemus? Nonne cum, qui Episcopali caractere insignitur hoc sine, ut Christum gentibus & paganis annunciet? At Abbas-Episcopus, ex Marteni mente, is est, qui Episcopum hoc sine induit, ut singulis lustris cœnobitæ alicui ordines præbeat, altare unum singulis sæculis in monasterio suo consecret. Aliud igitur est Episcopum *regionarium* esse, aliud esse *Abbatem-Episcopum*. Pergit, *qui vicinis populis Episcopalia munia potuit impendere, suis non potuit?* Sed hoc hic non quærebatur. Agebamus de iis Episcopis qui hoc omnino sine essent Episcopi, ut sui Monasterii Monachis Episcopalia munia impenderent: Quod Regionarii vicinis populis ea impendere poterant, inde erat, quod hac causâ ordinati essent: sed erantne ordinati, ut ea monachis impenderent? Jam per duo sæcula certarum sedium Episcopi in nostris monasteriis Abbates sunt. Sux ii plebi possunt Episcopalia munia impendere; at non possunt suis monachis sine Diœcesani consensu, quia Episcopales infulas eorum gratia non acceperunt. Attamen, si post aliquot secula superat in Congregatione S. Mauri aliqua Marteniani ingenii scintilla, prodibit aliquis, qui ævi illius, Rodericum negantem Episcopos Tornacenses, Leodienses, Colonenses fuisse Abbates-Episcopos Stabulenses, convinciis & maledictis proscindet.

Marteni
effugium
præstruitur.
Vind. pag.
28.

CAPUT II.

In Celebrrioribus O. S. B. Monasteriis non fuerunt Abbates-Episcopi.

IN Canonibus Ecclesiasticis, Actis Conciliorum Regumque Francorum Capitularibus nulla *Abbatum-Episcoporum* mentio: Regionariorum contra, Scotorum & aliorum frequentissima. Ex hoc silentio haud immerito supra arguebamus, Abbates Stabulenses, qui Episcopali fuerunt caractere insignes, non fuisse Abbates-Episcopos. Huic, ut obviat Martenus, cum in Præf. ad tom. II. coll. ampl. quam supra excerptimus, tum in Præf. ad tom. I. anecdot. colligit primos *Murbacensis Monasterii Abbates Episcopali caractere ornatos fuisse; id quod in pluribus O. B. maxime insignioribus Monasteriis, usitatum fuisse; certissimū sit.* Inter alia, quibus grande hoc ornamentum affutum fuerit, recitat *Celeberrimum S. Michaelis ad Mosam cœnobium, Diœcesis Viridunensis; insigne Lobiente, Cellense in Hannonia, Dionysianum agri Parisiensis, Turonense S. Martini.* Atqui si res ipsa laudata monasteria habuerunt *Abates-Episcopos*, Episcopos *ex privilegio*, Stabulenses ab insolentia & rei novitate impugnari non possent. Verum quo plura afferet cœnobia Martenus, in quibus fuerint hujus categoriæ Præfules, hoc erit certius, nunquam fuisse. Erit enim tum omnino incredibile; fuisse hujusmodi paradoxos Episcopos variis in locis